

Izpolnili smo prvo veliko obvezo

Kulturno prosvetni dom v Žitari vesi je pod streho

Z geslom »Mi gradimo domove — domovi gradijo nas« smo meseca aprila začeli z delom v Žitari vesi. Takrat je bil stari kulturni dom ena sama ruševina. Zadali smo si nalogo, da ga bomo obnovili in obvezali smo se, da ga bomo še pred zimo spravili pod streho. Ni bilo lahko, ko smo zbirali gradbeni material. Premostiti smo morali nešteto zaprek, toda volja mladine je zmagovala povsod.

Ravno pri gradnji našega doma pa so koroške oblasti ponovno pokazale svoje pravo lice. Z odrekanjem gradbenega dovoljenja so hotele onemogočiti izgradnjo doma. Tukaj pa se je pokazala spet volja mladine, ki je končno tudi zmagovala. Skupno s Slovensko prosvetno zvezo smo si priborili dovoljenje za gradnjo. S svojim zavlačevanjem je oblastem sicer uspelo, da je morala med mladino nekoliko upadla, to pa ni trajalo dolgo, kajti komaj smo si priborili dovoljenje, smo šli spet z novim navdušenjem in mladinskim poletom na delo. Niso nas zadržale vremenske neprilike, tudi ne druge težave, ki so se pojavile; delo pri gradnji se je nadaljevalo in napredovalo vedno bolj.

Danes stoji tam, kjer so pred meseci bili vidni sledovi krvavega fašizma, kjer so pred meseci bile same ruševine, novi in še mogočnejši dom, dom vsega slovenskega ljudstva na Koroškem, last vsega slovenskega naroda. Naša mladinska organizacija danes s ponosom lahko kaže na uspeh, ki ga je dosegla skupno z vsemi masovnimi organizacijami in posebno s pomočjo naših slovenskih kmetov. Pri našem delu smo se vsi zavedali svojih dolžnosti, dokazali smo, da smo pripravljeni, da dvignemo našo kulturo. S tem, da smo dobojevali prvo veliko zmago, smo spet za korak bliže naši osvoboditvi. Kljub nasprotovanju in kljub vsem težkočam smo zgradili dom, ki bo trdno stal na slovenskih tleh in pričal o močni volji slovenskega ljudstva na Koroškem.

Kako smo zadnje dni delali v Žitari vesi

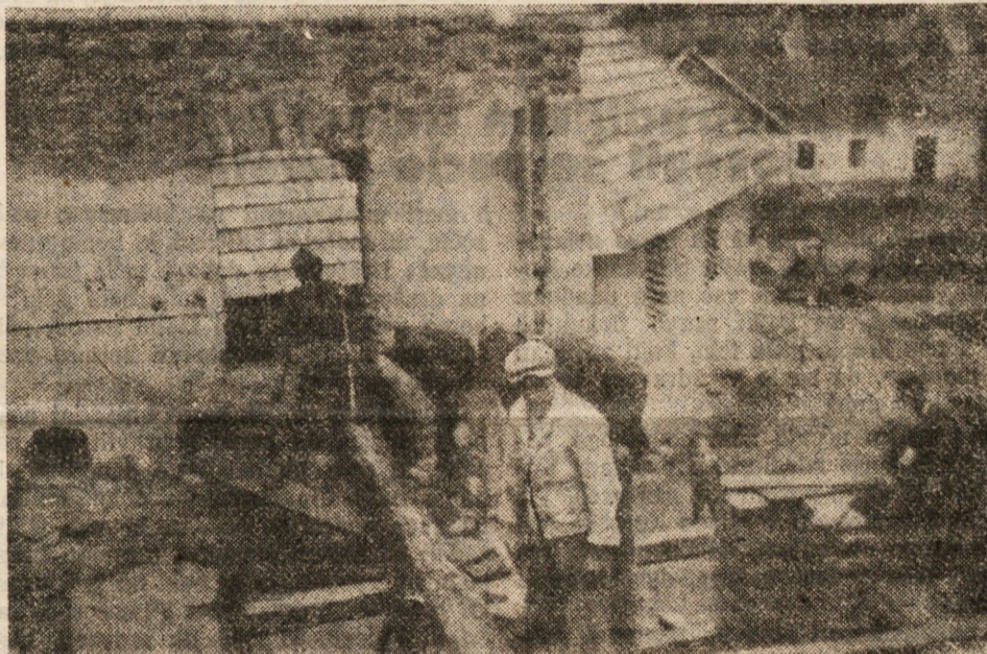
V tednu od 15. do 21. novembra t. l. se je mladina udeležila v posebno velikem številu gradnje doma v Žitari vesi. Še nikdar ni bilo toliko življenja na gradilišču, v teh dneh, bili so zadnji pred dograditvijo, da je bilo kar vse živo. Od jutra do večera, iz dneva v dan, je odmevala vesela pesem mladih graditeljev. S ponosom so se ozirali na visoke zidove, na delo svojih lastnih rok. Vsak poedinec se je zavedal svoje dolžnosti in obljube, ki smo jo dali na našem zadnjem mladinskem plenumu: dom hočemo pokriti še prej, preden bo zapadel sneg.

Že v ponedeljek nas je bilo na gradnji 26 mladincev in mladink, vsak dan pa so prihajali vedno novi graditelji. Vsi smo položili vse svoje sile v delo. Uspelo nam je, da smo v teku 3 dni postavili zadnji zid in ostrešje ter pripravili vse potrebno za polaganje strešne opeke. K temu sta mnogo prispevala tovariša Polde Smerečnik in Štefan Sadijak, ki sta z udarniškim delom napravila 5000 komadov opeke.

Torej smo v torek in v sredo praznovali kar 2 »pušeljca«. Ko je bilo zidarsko delo končano, smo prvega praznovali s tem, da smo se obvezali, da bomo ostrešje postavili v enem dnevu. Vsaki izmed nas je prevzel svoj odsek in pričeli smo z udarniškim delom. Kljub hudemu mrazu nam je postalo vroče. V sredo točno ob 12. uri pa smo bili gotovi, dvignili smo drugi »pušeljca«. Po vsej vasi je bilo vidno majhno drevesce na vrhu doma, s katerega so plapolali trakovi v slovenskih barvah. Nepopisno navdušenje je zavladalo med graditelji, vsi smo z upravičenim ponosom zrlili na »naš« dom. Zdonela je brigadna pesem »Šamac — Sarajevo... jedan dva, omladina Titova!« Peli smo jo vsi od prvega do zadnjega, praznovali smo našo veliko zmago, ki smo jo dobojevali s skupnimi napor.

Ravno med našim največjim navdušenjem je prispel predsednik Slovenske prosvetne zveze tovariš dr. Franci Zwitter. Najprej se je začudeno oziral na dom, ki je dobil povsem drugo sliko. Nato pa se je pridružil našemu navdušenju in veselju. Skupno smo odšli proti našemu »stanovanju«, kjer smo potem po stari navadi praznovali zmago — dograditev prvega kulturno prosvetnega doma na Slovenskem Koroškem, ki smo ga zgradili po drugi svetovni vojni. Spet smo zapeli naše brigadne pesmi, nato pa je spregovoril tovariš dr. Franci Zwitter, ki je poudaril pomen novoizgrajenega doma v Žitari vesi. Posebno je omenil doprinos mladine, ki je z vsemi močmi pomagala graditi dom. Med drugim je tov. Franci dejal: Danes

ste ponovno dokazali, da vaše obljube niso ostale pri praznih besedah, vaše uspehe vidi danes vsak slovenski rodoljub, vsak se lahko prepriča, da je naš dom dograjen. Spet je mladina Slovenske Koroške dokazala, da je vredna, da se imenuje napredna mladina in da je del napredne jugoslovanske mladine. Prepričan pa sem, da se s tem, da ste dogradili dom v Žitari vesi, ne boste zadovoljili; prepričan sem, da boste ravno tako z istim elanom in z istim navdušenjem gradili naprej. Naš dom je zdaj pod streho, toda potrebno bo še mnogo podrobnega dela, gradili pa bomo kulturno prosvetne domove tudi po drugih krajih Slovenske Koroške. Prepričan sem, da boste tudi tam vi prvi, ki boste šli na delo. Ob koncu se je še en-

Tako smo gradili naš dom v Žitari vesi

krat zahvalil za požrtvovalno delo mladine ter vseh, ki so pomagali graditi prosvetni dom v Žitari vesi.

Nato je tovariš Kori kratko poročal o delovnih akcijah na gradnji ter med drugim poudaril, da je pri gradnji sodelovalo preko 340 mladincev in mladink. V imenu mladinske organizacije se je zahvalil tovarišu Habnarju, ki nam je dal stanovanja in druge potrebščine na razpolago. Zahvalo je izrekel tudi vsem našim slovenskim kmetom, ki so z hrano in lesom prispevali svoj delež k izgradnji. Ob koncu pa se je zahvalil vsem množičnim organizacijam, posebno našim ženam, ki so tudi mnogo pomagale, da smo dom pred danim rokom spravili pod streho.

Naslednje dni smo polagali strešno opeko in v soboto smo za letošni končali z delom v Žitari vesi.

Ob zaključku dela smo poslali Ljudski mladini Slovenije pozdravno pismo, v katerem smo poudarili: Graditelji slovenskega prosvetnega doma v Žitari vesi vam pošiljamo borbene pozdrave. Kljub temu, da so reakcionarne avstrijske oblasti skušale preprečiti gradnjo našega kulturno prosvetnega doma s tem, da so zavlačevale izstavitve gradbenega dovoljenja, smo danes izpolnili naše obveze. Kulturno prosvetni dom v Žitari vesi je razen podrobnega dela dograjen.

Mladina Slovenske Koroške smo se kot del napredne jugoslovanske mladine že v času narodnoosvobodilne borbe borili v vrstah Jugoslovanske armade, ko je šlo za uničenje krvavega fašizma. Tako kakor takrat hodimo tudi danes skupno pot, pot v boljšo bodočnost, borimo se za trajen mir, za boljši življenjski položaj vsega delovnega ljudstva. Nikoli pa se ne bomo odrekli tistemu, za kar so dajali svoja življenja naši najboljši tovariši — partizani, to je priključitev Slovenske Koroške k matični državi FLR Jugoslaviji.

Z neutrudljivim delom bomo dosegli še večje uspehe

Plenum Zveze mladine za Slovensko Koroško, ki je bil dne 6. novembra tega leta, je ponovno prikazal borbenost in požrtvovalnost nas slovenske koroške mladine. Delegacije iz vseh krajev Slovenske Koroške, od Ziljske doline preko Roža, s Kostanj preko Celovca in iz Podjunske doline do Pliberka smo prišli na plenum, da pregledamo delo preteklega leta ter da si zadamo smernice za bodoče delo naše mladinske organizacije. Plenuma so se kot gostje udeležili poleg zastopnikov vseh masovnih organizacij koroških Slovencev tudi zastopniki Svobodne avstrijske mladine (FOEJ-a) ter s tem še bolj

potrdili tesno povezavo vse napredne in demokratične mladine sveta v borbi za pravičen in trajen mir in za razumevanje med narodi.

Kako potrebna je najtesnejša povezava z vsemi naprednimi silami sveta, smo razvideli tudi iz političnega poročila, ki ga je podal tov. Košutnik in v katerem je posebno poudaril, da je predvsem naloga mladine, da stoji budno na straži, da našim narodnim in razrednim sovražnikom nikdar ne bo uspelo, da bi vnesli v naše vrste razdor in zatrli naše napredno gibanje. Zato smo na plenumu sklenili, da se bomo še tesneje povezali z vsemi na-

prednimi organizacijami v Avstriji, povezali se bomo tudi z vso antifašistično mladino sveta, ki se bori za iste cilje.

Na plenumu smo ugotovili, da smo kljub velikim uspehom, kakor mladinski dan nad Vrbskim jezerom, gradnja v Žitari vesi, ljudski tabori itd., delali v našem organizacijskem delu tudi precejšnje napake. Vprašajmo se danes, kako in zakaj smo delali napake. Predvsem moramo ugotoviti, da smo v našem delu polagali preveč paznje na praktično delo, pri tem pa seveda nekoliko zanemarjali teoretično vzgojo mladinskih kadrov. Šele takrat, ko bomo v zadostni meri podkovani z znanjem, bomo znali resnično ljubiti svoj lastni narod, bomo znali spoštovati tudi vse druge narode.

Zaradi tega moramo pri našem bodočem delu videti za prvo in najvažnejšo nalogo to, da se bomo z učenjem in vsakodnevni študijem usposobili in zgradili v odločne in predane borce za pravice slovenskega ljudstva na Koroškem.

Nadalje smo ugotovili, da smo polagali premalo pozornosti na naše pionirje, premalo smo jih vzgajali v zveste in vdane sirove naroda. Zavedati se moramo, da so ravno pionirji tisti, ki bodo kot mlada generacija nadaljevali našo borbo. Skrbeti moramo za cvet naroda, kajti narod brez mladine je obsojen na smrt.

Tudi v našem udejstvovanju na fizikalnem področju smo se pustili zavesti od prvih večjih uspehov, pri tem pa smo zanemarjali podrobno delo, ki je pa prav tako važno, posebno še za fizikalno delo na Slovenskem Koroškem, kajti mi smo šele pred nedavnim spoznali pravi pomen fizikulture. Zato bomo v bodoče polagali tudi na podrobno delo čim več paznje; v (Nadaljevanje na 2. strani.)

Svetovna federacija demokratične mladine se bori za demokracijo in mir

Na vabilo antifašističnega komiteja sovjetske mladine je obiskal Sovjetsko zvezo predsednik Svetovne zveze demokratične mladine Guy de Boisson. Pred odhodom iz Moskve je izjavil dopisniku TASS-a:

Najvažnejša naloga Federacije je, da se pripravlja za drugi Svetovni kongres demokratične mladine jeseni 1949, ki bo še tesneje strnil vrste delovnih ljudi, mladine vsega sveta. V izvajanju sklepa varšavskega zasedanja Sveta federacije je izvršni komitej Federacije poslal Generalni skupščini OZN brzojavko, v kateri protestira proti terorju v Grčiji in Španiji. Zveza demokratične mladine bo v kratkem okrepila kampanjo za podporo demokratični mladini Grčije in Španije v njeni borbi za svobodo in neodvisnost.

Na svetovnem dnevu mladine, ki je bil dne 10. novembra t. l., je mladina vsega sveta manifestirala za demokracijo in mir,

za podporo sovjetskih predlogov, predloženih na zasedanju Generalne skupščine Organizacije združenih narodov za prepoved atomskega orožja in za znižanje oborožitve. Hkrati Svetovna federacija demokratične mladine podpira borbo kolonialne mladine in zahteva izpolnitev upravičenih zahtev delavske mladine, ki so jih sprejeli na konferenci v Varšavi in ki so izredno velikega pomena za združitev delavske mladine v več kot 40 državah.

Svetovna federacija demokratične mladine, ki je ob ustanovitvi štela 30 članov, ima sedaj 50 milijonov članov, to pa predvsem zaradi mladine kolonialnih držav in porasta števila mladinskih organizacij v državah ljudske demokracije. Nagel porast Zveze demokratične mladine v minulih treh letih dokazuje, da njeno delovanje iskreno podpira delovna mladina vseh držav na svetu.

Življenje Iva - Lole Ribarja nas uči kako moramo služiti svoji domovini

OB PETI OBLETNICI NJEGOVE SMRTI

27. novembra 1943. leta je padel Ivo - Lola Ribar. Za desetletje mladincev borcev, za mlade upornike, ki so v najstrašnejših trenutkih zverinskega fašističnega zasužnjevanja žrtvovali svoja življenja domovini, za nje je bila vest o njegovi smrti nenaden udarec, težka bolečina. Bilo je nekaj v srcih mladeničev in deklet širom jugoslovanske domovine; v prvem trenutku niso verovali, da je umrl Lola, ki je prav v tej borbi proti fašizmu vstal na čelu svobodoljubne, ljudske mladine. Niso mogli verjeti, v smrt tovariša Lole, ker je živela še dalje njegova plamteča beseda in silna misel, ki je odpirala svetle poti in vodila mlado generacijo Jugoslavije v nove zmagoslavne borbe.

Ivo - Lola Ribar je zrasel z ono rodoljubno generacijo študentskega gibanja, z onimi študenti, ki so bili od 6. januarja pa do te vojne ne samo srce družbe, ne samo najboljši in najnaprednejši del ljudske inteligence, nego tudi močan signal, ki se je burno, mladinsko dvignil proti vsemu, kar je neljudskega, kar je nazadnjaškega, proti vsemu popuščanju in izdaji oblastnežev. — Lola pripada tisti divni delovni inteligenci beograjskih študentov, ki se je borila predvsem ob pojavu fašizma in se slavno žrtvovala za stvar svojega ljudstva — od demonstracij na sami univerzi, po ulicah Beograda, skupno z delavci, v Španiji in nazadnje v tej gigantski borbi svoje domovine.

Študentsko gibanje, v katerem se je razvil Lola in ki ga je tudi sam vodil, je že pred vojno pokazalo značaj ne samo študentskega, temveč mladinskega gibanja. To je bil obenem tudi poziv nainaprednejših plasti jugoslovanskega ljudstva, to so bile delo in besede, ki so ognjeno obsojale vsako izdajalsko potezo domače reakcije. Borili so se in mobilizirali najširše ljudske množice, kazali jim trenutne nevarnosti reakcije v obliki fašizma, pripravili so ljudstvo za borbo proti fašistični kugi in borbo za svojo svobodo in lepšo bodočnost.

Ta široka aktivnost ni ostala omejena na svoje narode. Bila je del splošnega svobodoljubnega, protifašističnega zbiranja sil, ki je privedlo do sodelovanja mladine Jugoslavije z demokratično mladino vsega sveta. S polnomočnim potrdilom Študentske zveze beograjske univerze gre Lola leta 1935 na Mednarodno mladinsko konferenco v Bruselj, leta 1936 pa vodi Lola priprave za delo svetovnega mladinskega kongresa v Ženevi. Jeseni istega leta je šel na čelu mladinske delegacije

v Ženevo. Lolin nastop na mednarodnem mladinskem kongresu v Ženevi, kot tudi na konferenci v Bruslju, je napravil vsem prisotnim globok vtis njegove zrelosti in vsebine, kot tudi dosegljivega načina izražanja. Za mladino jugoslovanskih narodov so bili to močni temelji, da še odločneje preide k izgradnji močnega protifašističnega gibanja.

Leta 1937 je postal Ivo - Lola Ribar sekretar CK SKOJ-a. Pod neposrednim vodstvom tovariša Tita je do smrti ostal na tem mestu. Pod njegovim vodstvom, v ilegalnem delu in osvobodilni borbi je postala Zveza Komunistične mladine Jugoslavije močna in enotna organizacija, ki je znala strniti velike mlade množice v enotno mladinsko gibanje. Vzajala je mladince v sposobnosti, da vzdrže najsilovitejšo borbo, in privedla mlado generacijo do velikih zmag, ki ji jamčijo svobodno in veselo bodočnost.

Vsakdo, ki je videl in slišal Lola aprila 1939. leta, ko je z govorniškega mesta pred ogromno mladinsko množico s plamtečimi besedami izrazil svojo globoko ljubezen do domovine, se bo vedno spominjal Iva - Lole Ribarja. Tega dne je Lola sporočil krvoločnim fašističnim hordam, ki so se nahajale na jugoslovanskih mejah, da je v Jugoslaviji, kjer je fašistična vlada in reakcija, močno gibanje napredne mladine, ki ne bo nikdar pristala, da

se pokori zavojevalcem in reakciji, pa naj pridejo iz kakršne koli strani. V najtežjih dneh fašističnega navala je Lola vztrajal pri teh besedah na čelu tisočev mladincev, ki jih je vzgojil, na čelu Zveze komunistične mladine Jugoslavije in protifašistične Zveze mladine povedel v slavno osvobodilno borbo. Desetletje mladincev so se borili, oboroženi s širokim političnim razgledom, ki jim ga je vzgojil vdani sin Partije — Ivo - Lola Ribar. Po njegovi smrti, po smrti najboljšega tovariša so mladi borci s svojimi juriši in svojo vztrajno borbo, s svojo vzgojo v duhu marksizma - leninizma nadaljevali delo Iva - Lole Ribarja. Borili so se za čast in srečo narodov za poraz in smrt fašističnih zavojevalcev. S tako borbo je dobila mlada generacija Jugoslavije velike zmage v osvobodilni vojni in današnjem miru.

Ivo - Lola Ribar bo ostal tudi naši mladini nesmrtni primer, kako se je treba boriti za svoje ljudstvo brez ozira na težkoče in žrtve.

Na primeru Iva - Lole Ribarja se bomo učili, kako moramo služiti svoji domovini in svojemu narodu!

Slava Ivu - Loli Ribarju, zvestemu sinu Partije, narodnemu heroju, ki je položil svoje življenje za lepšo in srečnejšo bodočnost mlade generacije, za svobodo in napredek Federativne ljudske republike Jugoslavije, naše matične države!

Z neutrudljivim delom bomo dosegli še večje uspehe

(Nadaljevanje s 1. strani.)

fizikturnih društvih, ki jih bomo ustanovili po vseh večjih krajih Slovenske Koroške, bomo povezali vse naše mladince in mladinke, ter gojili pravo fizikturno ter s tem krepili naše telo, kajti zavedati se moramo, da samo v zdravem telesu živi zdrav duh!

Pri našem učenju nam bo mnogo pomagal tudi naš mladinski list »Mlada Koroška«, ki mora postati list nas vseh. Vsi moramo dopisovati v Mlado Koroško, vsi jo moramo oblikovati, da bo postala res izraz naše volje, našega dela in naše borbe.

Pomanjkljivosti smo na plenumu ugotovili tudi pri sodelovanju z vsemi masovnimi organizacijami. V bodoče moramo to sodelovanje vse bolj utrditi, posebno s Slovensko prosvetno zvezo se bomo morali najtesneje povezati, kajti ravno mi mladina smo tisti, ki se moramo v največ-

ji meri udejstvovati na kulturnem področju, mi moramo biti tisti, ki bomo vnesli novega naprednega duha v naša prosvetna društva. V našem kulturnem delu se bomo učili ljubiti svoj lastni narod, učili se bomo pa tudi spoštovati kulturo vseh drugih narodov.

Zavedajmo se, da mora biti zdaj naša prva naloga, da bomo popravili vse napake, ki smo jih delali do danes, in da bomo naše organizacijsko delo izboljšali na vseh področjih. Naloge, ki smo si jih zadali na našem plenumu, moramo brezpogojno izpolniti, in to nam bo tudi uspelo, če se bomo držali poti, ki smo si jo začrtali. Naloge, ki smo jih prevzeli, niso lahke, toda ko jih bomo izvedli, tudi uspehi ne bodo majhni. Uspehi, ki jih bomo dosegli v našem bodočem delu, bodo naš ponos. Z našim delom in našo borbo hočemo tudi v naprej dokazati, da smo vredni nositi ime Titova mladina.

»Govori, poba!«

»Nasekaval sem železno palico, kakor ste mi naročili, in po nesreči je odletel kos železa v pomočnika. Meni je zelo hudo. Nesreča se je zgodila.« Tine je bil v mojstrovih rokah ves plah, a vendar se je čutil zaščitenega.

»Fant je namenoma tako nastavljal železo, da je v mene odletelo!« se je od jeze napenjal pomočnik, ki je bil sedaj, ko si je razmazal kri po vsem obrazu, strašen in ga je bilo kar hudo gledati. »Potem me je pa še pahnil na tla. Za nogo me je pograbil, da mi je izpodneslo!«

Mojster je namršil obrvi, v obeh se mu je vžgalo, Tine pa niti besedice ni mogel spregovoriti sebi v prid, ker je bil tako grenko presenečen zaradi pomočnikove laži.

»Ali si ga res pahnil na tla, potem ko si ga po svoji nerodnosti že ranil?«

»Brcal me je, pa sem se branil!« je jecal Tine.

»Pokaži mi rano!« je ukazal mojster Tonaču. Rana je bila k sreči le potegnjena, ker se je železo spodrsnilo ob čelu, le kri je močno curela. Mojster mu je rano izpral z arniko in mu jo je prevezal s platneno krpo.

»Zaradi te praske ne boš vokal. K zdravniku te zaradi teh kapljic krvi ne bom pošiljal. Na rano si priveži sveženj pajčevine, pa boš jutri zdrav. Ampak ti si rekel: Ali grem jaz, ali pa on! Fant je bil neroden in zoperstavljal se ti je. Ker pa ni bilo mene v delavnici, si ti zastopal mojstra, torej se je zoperstavil tudi čez me. Zato bomo takole razsodili: Tine, ti lahko povežeš culo in greš! Če pa sprejmeš kazen za to, ker si se bil v pokorščini pregrešil, ostaneš! Pet in dvajset s pa-

GRŠKI OTROCI NA TURNEJI V JUGOSLAVIJI IN NA MADŽARSKEM

Kulturno - artistska skupina grških otrok, ki so vsled monarhofašističnega terorja pobegnili v Jugoslavijo, je po dvajsetdnevni turneji po Jugoslaviji odpotovala na turnejo na Madžarsko. Skupina, ki jo vodi grški učitelj Zvanis, šteje 80 grških otrok.

Po končani turneji po Jugoslaviji so grški otroci poslali Centralnemu svetu Ljudske mladine Jugoslavije telegram, v katerem se zahvaljujejo za pozornost, ki jim je bila izkazana.

lico na nago rit. Tonač ti jih bo naložil. Zadovoljen, Tonač?«

»Sem!« je odgovoril pomočnik.

»Si zadovoljen s tem, Tine?«

Tine je molčal. V njem se je vse sukalo in premetavalo, gnetlo od žalosti, jeze in razočaranja. Saj mojster je pravil, le to je strašno, da se ne da prepričati v pomočnikovi laži. Saj je pravzaprav sam priznal vse, le da je bilo vse to čisto drugače, ne tako kot je pomočnik povedal. Toda mojster ni trpel prerekanja in ugovarjanja. Vajenec je manj kot človek. Človek postaneš šele s pomočnikom. Človek postaneš, ko dobiš prvi konec neke oblasti nad nekom. Do tjakaj te pa gleda vsakdo kakor kako neumno, topo žival, ki jo je treba z vsemi sredstvi priegnati do pameti, pokorščine in znanja. Vzgojna sredstva so poceni in takoj pri roki. Mojster je še ves tičal v starih, preizkušenih sredstvih, ki privedejo človeka do popolnosti, saj ga je oče bil, mojster in pomočniki, pa je postal imeniten mojster, premožen, spoštovan in čislán, zato tudi ni videl v bunkah sramote ali kaj takšnega, kar človeka ponižuje, oh, kaj bi to! Če se pes ponečedi v sobi, mu vtakneš gobec v njegovo blato in ga premikastiš s korobačem. Le tako si bo zapomnil, da tega ne sme v sobi napraviti. Mlad človek pa je kakor neumna žival. Palica se pozneje pozabi, ti pa se, ko že stojiš na svojih nogah, s hvaležnostjo spominjaš zausnic in brč, ki so te spravile k pameti in do modrega, pravega življenja.

Tudi Tine ni tako črno sprejel te mojstrove odločitve, le to ga je peklo, da bo Tonač nad njim vihtel palico. Človek, ki vedno le krivico povzroča, ta človek se bo zdaj naslajal nad njegovimi bolečinami in bo užival s polnim hudobnim srcem to njegovo strašno ponižanje. Toda, naj je v naglici sukal vso to stvar še tako, ko se je že tako vsemu privadil, v resnici poveže culo in se vrne v Kozarje za pastirja? Da se mu bo vsa vas smejala? Da, da, nič drugega mu ni preostalo. Če je že tako namenjeno, da mora skozi šibe peljati po tih železnice, pa naj pelje!

»Si zadovoljen s tem, Tine?« ga je še enkrat vprašal mojster.

»Sem,« je dejal Tine odločno.

»Potem pa kar hlače spusti in se pri-pogni čez nakovalo! Tonač, zapri delavnico, tega naj nihče ne vidi!«

Tine si je odpel pas, spustil je hlače čez kolena in se s trebuhom nagnil čez nakovalo. Tonač pa je že stal s palico pripravljen.

»Ena!« je zapovedal mojster, »dve, tri...«

Pomočnik je udaril z vso silo. Palica je bila za prst debela, proti koncu ožja in prožna, da je kar žvižgalo po zraku, ko je zamahoval. Tineta je zapelo, kakor da bi ga živ ogenj oplazil po telesu, koža mu je takoj klobasasto nabrekla in pri desetem udarcu je brizgnila kri.

»Stoj zdaj!« je velel mojster. »Tine, prosi pomočnika, naj ti ostale udarce oprost!«

»Naj tolče do konca!« je zablinal Tine skozi boleč, saj se mu je že vse telo treslo od zobečin.

Mojster je zamahnil z roko in je hitro štel do pet in dvajset, da zaradi naglice udarci niso bili preostri, v obeh pa se mu je videlo, da mu je Tinetova močnatost kar ugajala, kajti ljubil je naglo odločnost in junaštvo.

Ko je potegnil Tine hlače čez klobasasto in krvavo zadnjico, se je opotekel na dvorišče in nihče mu ni branil iti iz delavnice. Zavlekel se je zadaj za hišo v drvarnico kakor pretepen kuža, pokrtil si je obraz z dlanmi in prebridko zaihtel. IhTEL je zaradi sramote in ponižanja, ihTEL zaradi bolečin in gorja, ki se je danes poveznilo čezenj, ihTEL zaradi onemoglosti in zaradi sle po maščevanju. Ne, tega Tonaču nikoli, nikoli ne bo odpustil. Toda zdaj je vsa ta žalost tako silna, da še ne more misli obrniti le v maščevanje.

Tone Seliskar

KAZEN

Tisti dan je nasekoval težke železne palice za vrtno ograjo in mojster je pri-ganjal k delu, ker se je z naročilom mu-dilo. Bilo je težko delo. Sekač je bil velik, kladivo pa težko, da je moral vse svoje moči uporabljati. Včasih mu je iz-podrsnilo in paziti je moral, da mu zamah težkega kladiva ni izpodbil sekača v ko-leno. Pred njim je pomočnik na velikem primozu spajal na palice železne okraske. Ko je tako Tine spet močno zamahnil po železu, je za palec velik odbiti kos žele-za odletel pomočniku v glavo. Tonač se je zgrabil za čelo in med prsti mu je cur-ljal močan curek krvi, Tine se je zgrozil, smrten strah ga je popadel in kar otrpnil je, oh, pa niti mojstra ta hip ni bilo v de-lavnici! Takoj nato pa je že skočil po-močnik k Tinetu in ga je udaril s tako silo za ušesa, da je klecnil na tla.

»Oh, da ga le ni ubilo, železo!« si je mislil Tine na tleh.

Toda Tonač je videl kri na prstih in čutil na čelu tik nad očesom pekočo bo-lečino. Bilo je res to samo nesrečen slu-čaj, oh, kaj takšnega se pripeti v vsaki delavnici, če še tako paziš pri delu; včasih ti dleto izpodleti ali kar koli podobne-ga in nesreča je tu. Če bi bil mojster v delavnici, bi najbrže ostali pri tisti krep-ki klofuti, toda Tone je nerazsoden, nagle jeze in vzkipi kakor huda ura. Tine je ležal na tleh in se je hotel spet dvigniti in hiteti po škaf sveže vode, da bi si To-nač izpral, in je bil kar hvaležen pomoč-niku za zausnico, le da se mu ni zgodilo

kaj hudega. Saj bi bil lahko kmalu ob oko. Toda Tonaču je kri podivjala. Ne-usmiljeno ga je pričel brcati in bi ga mor-da v tej svoji slepi jezi pokončal ali vsaj pohabil. Pa tudi prve brce je Tine kar voljno prenašal, ker si je mislil: pač bolje tako, da je le pomočnik na nogah in pri moči!

»Na, še tole, pa še tole, poba smrkavi, da se boš navadil paziti!«, je klical Tonač nad njim in ga suval kar naprej, ne da bi gledal, kam ga bije. Ko pa je začutil Tine neznansko hudo bolečino v kolenu, se je v njem tehtnica presojanja naglo nagnila. Zdaj že prejema od pomočnika mno-go več bolečega, kolikor je on sam nje-mu prizadejal, ne nalašč, temveč po ne-sreči, kar niti greh ni, če se presodi. To-nač pa ga zdaj bije namenoma in že da-leč čez mero. Tudi v Tineta je planila je-za. Razmrevariti se vendar ne bo pustil od divjaka. Ko je Tonač ponovno zamah-nil z nogo, se je Tine oklenil, pomočni-ka je izpodneslo in padel je čez Tineta. Tine se je sunkovito pobral s tal, pa tudi pomočnik je bil isti hip spet na nogah, pograbil je železno palico in se pognal za vajencem, ki je skočil na dvorišče.

»Stoj!« je zakričal mojster, ki je prav-kar stopil iz kuhinje na stopnice. »Kaj se je zgodilo? Kri teče!«

»Ubili me je hotel!« je zjavkal Tonač besen. »Ali grem jaz, ali on.«

»Le počasi, huda kri ti taka!« je za-grmel mojster, pograbil Tineta za uše-sa in ga peljal v delavnico.

Kako delajo srajce

Poizkusite sami sprejeti nitko iz bombaža. Vzemite kosček vate. Vata je očističen bombaž. Sestoji iz tankih vlaken — nitk. No, vse te nitke so kratke in slabe. Poizkusimo iz njih napraviti krepko, dolgo nitko.

Raztrgajte vato in razgrnite jo tako, da bo ležala na mizi kot prtiček. Zdaj jo vzemite v levo roko, a z desno izvlcite nekoliko vlaken, samo previdno, da bi vlakna ne odtrgali od kosčka vate. S sredincem in kazalcem vrtite ta vlakna vedno v isto smer. Vlakna se zvijejo v debelo nitko. Če oprezno potegnete za to nitko, izvlčete iz kosčka vate še več vlaken. Zavrtite jih in nitka postane daljša. Čim bolj vrtite, tem močnejša in tanjša bo nitka.

Toda če bi tako zvijali nitke, bi lahko vse leto predli srajco. No, in ljudje so začeli misliti, kako bi to delo pospešili.

Spočetka so si izmislili naslednje: Keping bombaža so razčesali z glavnikom, da bi vlakna ležala ravno in da se ne bi zapletala. Takšen razčesan šop se imenuje kodelja. Kodeljo so pritrdili na palico in palico imenovali preslo (predilo). Leva roka je tako postala prosta, ni bilo več potrebno držati kodelje. Z levo roko so izvlačili vlakna in jih lahko vrteli. Desnica pa jih je vrtela naprej. Delo je šlo nekoliko hitreje od rok.

Potem so si domislili, kako olajšati zvijanje vlaken. Kosček niti so privezali h krati, spodaj nekoliko debelejši palici in jo vrteli kot vrtavko. Vrtela se je hitro in tako sama zvijala nitko. Treba je bilo samo z levico izvlačiti vlakna, a z desnico popravljati vrtavko.

Vrtavka je vreteno, ki so ga izumili že pred tisoč leti. Toda če bi v tovarnah tkali nitke z ročnim vretelom, bi lahko sedelo tisoč ljudi za vreteni, da bi oblekli drugih tisoč. Zdaj stoje v tovarnah ogromni stroji, ki sami delajo niti iz bombaža.

Prvi stroj čisti in rahlja bombaž. V tem stroju so železni stroji, ki trgajo bombaž, a silna struja vetra pihla iz bombaža prah. Ta stroj se imenuje terlinica. Drugi stroj razčesava bombaž, prav tako kot si zjutraj češete lase, toda ne z glavnikom, temveč z velikimi kovinskimi ščetkami. Ta stroj se imenuje česalnica. Potem denejo bombaž na izdelovalnico trakov. Bombaž gre med dvema okroglima valjema in se razprostire v širok raven trak.

Ko je šel bombaž že skozi tri stroje, se začne prestiti nitke. Nitke se predejo prav tako kot poprej z vretenom, toda ne z ročnim. Zdaj se v enem stroju vrti istočasno dvesto vreten, prede se dvesto nit. Delavec mora samo paziti, da stroj pravilno dela. Ko so nitke pripravljene, delajo iz njih platno. Ko še ni bilo strojev, so nitke vrteli na ročnem vretenu in tudi platno delali z rokami. Vi ste gotovo pletli papirnate preproge. Veste, kako se to dela? Nekoliko ploskev papirja je treba položiti po dolžini, a z drugimi preplesti spodnje ploskve. Prav tako tudi platno. Samo na mesto ploskev papirja jemljemo

nitke. Tako dobimo gosto pleteno preprogo iz nitk.

Premislite kako dolgo je treba delati majhen žepni robček, koliko je v njem prepletenih podolžnih in poprečnih nitk. No, in vendar so poprej platno tkali z rokami. Podolžne niti so napeli med dve deski, poprečne vpletali z dolgo iglo iz ribje kosti. Platno je bilo redko, luknjičasto in vse bolj podobno rešetki.

Potem so ljudje ročno delo zamenjali s tkalskim strojem. Današnji tkalski stroj sam vplete poprečne nitke v podolžne in en delavec lahko sam nadzoruje več strojev.

Iz česar so železni predmeti?

Kako in iz česa? Jasno, da iz železa! Hoho, zmotili ste se. Nobena reč, ki mislimo, da je železna — vilice, žbljli, podkve — prav za prav ni iz železa.

To se pravi, ni iz pravega železa; je namreč iz zlitine železa s premogom, ali pa kake druge zlitine z železom.

Čisto železo brez sleherne primesi cenijo tako visoko, da bi navadna grebača za peč stala lepe denarje. In to orodje bi bilo

mogli zabiti v steno, a žepni nožek bi imeli samo za razrezavanje knjig. Čisto železo je tako mehko in se tako lahko razteza, da bi mogli iz njega delati železen papir, ki bi bil lažji kakor oni za cigarete.

Železo, ki ga imamo v rabi, ima vselej primesi. Seveda, vsaka primes ne zboljšuje železa. Žveplo na primer ga kvari, ker postaja krhko. Najboljši spremljevalec železa in njegov najzvestejši prijatelj je premog. Ta je skoro vselej v železu.

Kako pa pride on tja?

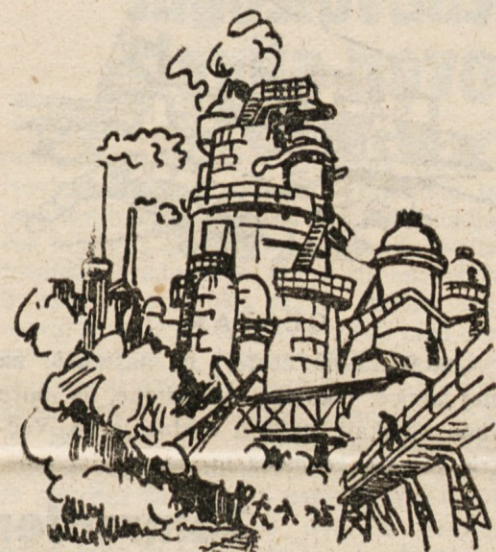
Prav lahko.

Železo pridobivajo iz rude, ki je v zemlji. Železna ruda je spoj železa s kisikom. Da bi iztali železo iz rude, jo žarijo v plavžu pomešano s premogom. Visoka peč je podobna samovaru. Z vrha sipljejo v njo kose rude in premoga, prav za prav koksa. Spodaj pa puhačo v njo zrak. Tako delajo tudi gospodinje, kadar zapihavajo samovar ali likalnik. Seveda ne pihajo v plavž z usti, da bi plavili železo, pač pa poganjajo s silno močno črpalko zrak vanj.

Premog se ves razbela in jemlje rudi kisik. Ob tem se železo tali in cedi na dno peči.

Iztaljeno železo pa raztaplja koks kakor vroča voda sladkor. Zato se v plavžu ne dela čisto železo, temveč nastaja raztopljena premoga in železa, — lito železo. Že od prvega dne svojega bitja je železo splavljeno s premogom.

Del premoga je mogoče izžgati s črpanjem zraka v raztaljeno lito železo. Tako dobivajo iz litega železa jeklo in železo.

ne samo dražje, temveč tudi slabše kakor ono iz navadnega železa.

Čisto železo je premehko. Iz njega napravljena grebača bi se skrivila takoj, ko bi začeli z njo dregati v peč. Žbljla ne bi

SIVKA

Nekoč so vasi imele skupnega pastirja. Tudi naša vas ga je imela. Bil je starejši človek. Imenoval se je Jurček. Navsezgodaj je vsako jutro zbral vso vaško živino in jo gнал na pašnik pod gozdom. Otroci smo ga večkrat obiskali na pašniku, ker nam je dovolil, da smo zakurili ogenj in pekli v žerjavici krompir in mlečno koruzo. A tudi sicer smo radi hodili k Jurčku na pašo; prepevali smo tam in vriskali, da je kar odmevalo, in prekucavali smo se po travi da je bilo veselje. Pastir nas je rad gledal in pri tem večkrat pozabil paziti na živino. Marsikdaj je kakšna junica ušla v gozd iskat boljšega pasišča. Tedaj smo se s pastirjem vred pognali za njo. A živina je bila pametna, nobeno živinčie se ni daleč oddaljilo.

Le Sivka, mlada krava našega soseda, je bila bolj svoje glave. Če je le mogla, jo je ubrala kam na lastno pest. Nanjo smo morali posebno paziti. Nekoč nam je pa le ušla. To je bilo nekega jesenskega večera, ko smo bili posebno razposajeni in se je Jurček do solz smejal našim burkam.

Da je Sivka ušla, smo ugotovili šele, ko smo prignali živino domov in so jo sosedomi pogrešali. Z Jurčkom smo preiskali vse vaške hleve, če se ni krava morda zatekla v tuj hlev. A nikjer je ni bilo. Vsi smo bili v skrbeh, najbolj pa pastir, ki si je v strahu brisal pot s čela.

Na vas je medtem padla tema. Moški so prižgali ročne hlevske svetilke in se podali v gozd. Najhitreje je stopal Jurček in klical med drevjem »Sivka, Sivka...«

A Sivka se ni odzvala. Jurčka je vedno bolj skrbelo in vedno globlje je prodiral v goščavo. Nič se ni bal sov, ki so mu prhutale okrog glave, in tudi tuljenja volkov, ki so se v dalji oglašali, se ni ustrašil. Preveč ga je skrbelo, da bi mislil na strah. Delal se je že dan in Jurček je še ve-

dno iskal križem kračem po gozdu. Nenadoma se mu zazdi, da sliši nekakšno sopihanje. Prodre dalje... in svetilka mu pade iz rok od presenečenja. Ob debeli bukvi zagleda Sivko, ki je pritiskala ob deblo velikega volka... Volk je bil že poginil, a Sivka ga je še vedno pritiskala ob drevo. Vsa se je tresla od razburjenja in srda. Jurčku je bilo kaj jasno, kaj se je zgodilo. Ponoči je hotel volk napasti kravo, a ta se mu je bila postavila v bran. Posrečilo se ji je, da ga je prignala do bukve. Tam ga je nasadila na roge in stisnila ob deblo. Šele ko je zagledala Jurčka, je odnehala in popustila. Z izbuljenimi očmi, polnimi groze in utrujenosti, je še nekaj časa strmela v truplo zveri, ki je padlo na tla. Potem pa je naslonila glavo na Jurčkove prsi in mu začela lizati roke.

Od takrat se ni nikdar več oddaljila od črede. Najbrž je spoznala, da bi se skupaj z drugimi laže ubranila sovražnika.

Starost zobne ščetke

Dandanes je zobna ščetka v rabi pri vseh ljudeh, ki jim je do zdravja in čistoče. In vendar je minulo komaj 160 let, odkar so prvič rabili to prekoristno sredstvo za čiščenje zob. Izumil jo je neki kaznjeneec, po imenu Edis, v nekem angleškem zaporu. Dolge ure zapora si je krajšal s tem, da je delal razne poizkuse za izum, ki bi naj mu pozneje v svobodi pomagal do denarja. Poizkušal je vse, goče in končno izdelal majhno, komaj za prst debelo in dolgo ščetko za čiščenje zob. Do takrat so si ljudje čistili zobe s kosčki blaga. Njegov izum je kmalu zaslovel po vsej Angliji. In ko je prišel iz zapora, je Edis ustanovil družbo za izdelovanje zobnih ščetk. Ta družba obstaja še danes in nosi še vedno ime Edisa.

Žerjav in Čaplja

Sova je letela — glava vesela. Letela je, letela in sedla, z repom pomigala, se okoli ozirala in spet vzletela. Letela je. Letela in sedla, z repom pomigala, se okoli ozirala... in je povedala pravljico:

Na bariu sta živela žerjav in čaplja. Na okraju barja sta si napravila vsak svoje gnezdo. Prišel je v deželo pustni čas. Pa se je žerjavu zazdelo, da je pusto same-mu živeti in si je dejal, da bi se oženil. »Kaj bi — grem in zasnuhim čapljo!«

In je stopil — cap-cap — in je sedem ur daleč hodil po močvirju. Prišel je in dejal:

»Čaplja, vzemi me za moža! Bova skupaj živela.«

»Nak žerjav, ne maram te za moža! Ti imaš prekratko sukno, noge predolge in slabo letiš. Kar poberi se dolgin!«

Žerjav je odšel domov, čaplja pa je pomislila: »Kaj bi sama živela, — bolje bo, da pojdem za žerjavom.«

Ko je prišla čaplja k žerjavu, mu je rekla:

»Žerjav, vzemi me za ženo!«

Žerjav pa hud — in je zarobantil:

»Ne boš, čaplja! Ne maram te! Takrat, ko sem te snubil, bi bila pomislila. Zdaj pa kar izgini!«

Čapljo je bilo tako sram, da se je razjokala — in odšla domov. Žerjav je pa vse premislil in si dejal:

»Napak sem storil, da nisem čaplje vzel. Saj mi je dolgečas, ko sem sam. Kar grem in jo vzamem!«

Žerjav je prišel k čaplji rekoč:

»Čaplja, premislil sem se. Kar vzela bi se. Pojdi z menoj!«

Čaplja pa huda! Nahrulila je žerjava:

»Boš ti mene dolgin! Nikoli se ne bom omožila s teboj!«

Žerjav je spet stopil domov. Čaplji pa je bilo hudo: »Le počemu sem ga odgnala? Rajši pojdem k žerjavu!«

Šla je in ga zasnočila, žerjav pa je kuhal jezo.

In tako še do današnjega dne hodita drug k drugemu po barju. Snubita se in snubita, pa se nikdar ne poročita.

INDIJA KOROMANDIJA

Na planini, kjer je bilo toliko molzaric, da vsa dežela ne bi premogla potrebnih golid, so si brihtne glave znale pomagati takole:

Izkopali so velik, velik bazar. Vanj pa niso napeljali vode, ampak zgradili od brega do brega visok, obokan most. Nanj so od jutra do večera gonili krave. Kravarice so sedele na mostu in molzle v bazar, ki je bil do večera poln. Na bazar, napolnjen z mlekom, so se pripeljali moški s

si razdelili maslo po teži. Ker tehtnice niso imeli, so dajali dobro vago, ki v nebesa pomaga. Za tehtnice so jim služile volovske gare. Tehtali pa so takole: Na oje je sedel debeluh, drugi pa so metali maslo na zadnji konec gar. Ko se je oje z debeluhom vred dvignilo, tedaj je bil na garah po stari dobri vagi ravno cent masla. Tako so prodajali maslo dan za dnem.

Na tem posestvu je bilo toliko ljudi, da so se pri jedi venomer vrstili. Prvi so prihajali, drugi že sedeli in jedli, tretji pa vstajali od mize, četrti si rahljali pasove pri hlačah, da se jim ne bi potrgali, in tako naprej ves božji dan. Dan za dnevom je bilo tako. Ker ni bilo toliko ljudi, da bi jim stregli, so si napravili od stopnišča navzdol do mize »rižo«, prav tako kakor v planinah, ko spravljajo hlode v dolino. Po tej riži je priletel ob vsaki besedi očenaša štrukelj. Zaseka pa je pritekala po žlebu, ki je bil zbit tik ob riži.

V tem kraju je bilo vsem ljudem prav dobro. Le eden je imel slabe čase, ker je moral živeti ob posebni hrani. Ta nesrečnej je bil najet samo zato, da je sedel na zapečku, tik dolge mize, in neprenehoma zabaval jedce s tem, da je zabavljaj zaradi prepričlo zabeljene hrane. Ako ta mož ne bi živel ob svoji hrani, bi seveda tega zabavljanja ne zmoget in jedci bi pozabili, da so štruklji še vedno prepričlo zabeljeni.

DVANAJST PALČKOV - MALČKOV

»Holadri, holadraj, moj čas je prišel zdaj!« Zapoje brat Oktober. V goricah grozdje rumeni, na drevju kostanj že zori, repo, zelje in krompir bom z njive spravil, za zimo drva bom pripravil. Holadri, holadraj, prišel moj čas je zdaj!«

In so tudi drugi bratci z njim zapeli: Holadrijo, holadro. Le brat November se držal je žalostno. Se v črn plašč je ves zavil, se s črno kapo je pokrnil. Prav tilo je prek praga šel. Čez mesec dni je spet domov prišel.

So bratje se krog njega zbrali, ga vpra-

šali: In vriska brat Oktober, vriska in prepeva, da prek zemlje vse odmeva. Potem pa gre. Čez mesec dni pa vrne se in de: »Poglejte, holadrijo, holadro, kako lepo na svetu je bilo:

šali:

»Kako November, kako na svetu je bilo?«

Je November žalostno pogledal in povedal:

»Tako, o bratci moji, je na svetu žalostno bilo:

... V TUJINI ...

Sonja je bila v tujem mestu na obisku pri stricu. Gledala je skozi okno in se čudila vrvenju na ulici. Pogled ji je obstal na mlademu možu, ki se je ustavil na pločniku. Prekrižal je roke na prsih in zapel žalostno pesem. Okrog njega so se zbirali otroci.

»Zakaj poje?« je Sonja vprašala strica.

»Miloščino prosi. Tako služi vsakdanji kruh zase in za družino!« Je odvrnil stric. »Tu ni tako kot pri tebi doma. Tu so še vedno bogataši gospodarji tovarn in vse-

ga, kar daje ljudem vsakdanji kruh. Bogataši pa skrbje le zase in za svoj dobiček. Če dobe delavce po ceni, je njihov dobiček večji. Po ceni pa so delavci takrat, ko so mnogi brezposelni pripravljeni delati za majhno mezdo. Čim več je brezposelnih, tem bolj žive bogataši. Ta pevec je tudi delavec brez posla. Pa si pomagaj, kakor pač ve in zna!«

Sonja ni vsega razumela. Le to je spoznala, da je pevec revež, ki mu je treba pomagati. Stekla je na ulico in stisnila pevcu svoje prihranke v žep.

Kako so nekoč živeli ljudje

Nekoč bogatašem ni bilo tako »z rožicami postlano« kakor dandanes. Ko so Anglo saksi podjarmili Dance, so jim očitali ničemurnost, ker so se vsak čas česali, se enkrat na teden kopali in ker niso nosili oblek na sebi toliko časa, da so se na njih raztrgale v cape. Stari švedski pisatelji pa so pisali, kako zapravljeni so nekateri njihovi sorojaki, ki jedo kruh iz čiste pšenične moke, ne da bi jo mešali z drobljeno skorjo dreves. Leta 1254 se je angleški kralj prvič razveselil ležišča

na slamnjači. Vsi njegovi predniki so ležali na golih deskah, ker še niso poznali slamnjač, še manj seveda postelj z žimnicami. Leta 1300 niso poznali v Angliji ne kaminov ne peč. Grelj so se okrog posod z žerjavico. Srednji vek še ni poznal stekla. Okna so bila preplepljena s papirjem. Celina Evrope je bila v starih časih daleč pred Anglijo glede napredka. V začetku 14. stoletja ni bilo v Londonu še nobenega osebnega voza, bogataši so morali hoditi peš ali pa so jahali konje.

PARTIZANČEK Boltežar

Pred leti je mali Boltežar še pasel krave po pobočjih ogromne Pece. Pa so prišli v njegovo domačijo tam pod Peco mrki Hitlerjevi vojaki in odpeljali vso družino v Dachau. Boltežar pa jim je ušel in ker mu ni preostalo drugega, se je skril v straniščno jamo. Še danes se spominja tistih

Nemcev in je, kakor pravi, »hudo jezen nanje!«

Ko je tako srečno ušel grdim Švabom, je šel Boltežar iskat partizane. Takrat mu je bilo komaj štirinajst let. Tako je sedaj eden izmed prvih koroških partizanov. Kmalu je odšel v brigado na Pohorje. Iz tistih časov se prav rad spominja na žandarmerijskega »vahtmeistra«, ki ga je ujel na Pohorju.

»Poglej, saj ga imam tu!« In Boltežar privleče iz žepa sliko, ki prikazuje velikega in krepkega Prusa.

»Šli smo proti Maskovem grabnu«, pripoveduje Boltežar, »pa nam je rekel komandant, da naj jurišamo po nekem travniku navzgor. Tečem gor, pa na vrhu iz lesa prilezejo Švabi. Kot zelenih mravljin-

cev jih je bilo! Skočim za grm in trikrat ustrelim... Tedaj pa se nekaj prikaže iz grma. Zelenec je bil! »Hände hoch!« zapovijem in zelenec vzdiguje počasi roke. Pa ves se je tresel. Odpeljal sem ga h komandantu.»

Tako je mali koroški David premagal pruskega Goljata.

Ko je bil pozneje ranjen v nogo, je dejal, da gre raje domov na Koroško, da se bo pozdravil.

S tem se prične Boltežarjevo partizanovanje v drugem koroškem bataljonu. Obesil si je čez ramo mitraljez, ki je bil večji kot on sam, in podiral Švabe iz zased, ali pa hočil čakati kamione na »apel-sko« cesto. Ker je imel slabe izkušnje s svojimi pomagači, ki so mu jo često porisali s »saržerji«, si je še te naložil v žepe in tako hodil z nabasanimi žepi in mitraljezom po Koroškem ter bil strah in trepet Švabom, na katere je bil tako »hudo jezen« še od tistega časa, ko so mu odpeljali domače.

Tako je prišel z bataljonom tudi v Podjursko dolino in se ustavil v Žitari vesi.

»Tistega landvahovca moram pregnati, mi je ukazal komandant«, pripoveduje Boltež. Šel je takrat, ne meneč se za brezostrelke, ki so streljale po njem, kar pokonci po cesti in stoje je žgal nazaj. »Potem sem se pa zmuznil na pod in na podstrešje in zažigal neka drva. Pa se mi ni hotelo vžgati. No, našel sem slamo, ki se mi je kar v hipu vnela, da sem še komaj

planil iz skednja«, pripoveduje dalje in se otroško prebrisano smehlja, češ: pa sem jih, čeprav so mislili, da jim partizani niso morejo blizu. Pa tudi v Lužah se je sijajno izkazal. Tako rekoč rešil je svojega komandanta, čeprav mu še na misel ne pride, da bi se postavljaj s tem. Mali Boltež je namreč skromen in tih, čeprav je včasih prav po pastirsko razposajen.

»Pridemo do tiste »frate« tam pri Lužah in gremo preko travnika. Tam na desni so ležali Švabi v zaklonu. Rečem komandantu, pa vsi pravijo, da so naši. Šele ko so vžgali, smo vedeli, pri čem smo. Mi sredi čistine, Švabi pa zasede okoli in okoli nas. Komandant je ležal sredi travnika in žgal z brzostreljko, sam pa sem se zmuznil nazaj in jih z mitraljezom. Ta čas se je lahko umikal komandant.»

Drugi tovariši pa povedo še, da je ob tej priliki Boltež ves zaskrbljen vpil: »Tovariši, komandant je v nevarnosti! Ogenj!« In, da je sam pokosil precej Švabov.

Nekega dne, ko je bil ves batalion strumno v zboru, je poklical komisar ma-

lega Bolteža. Gledal je malo čudno, a resno. Kaj neki hočejo od njega? Pa je komisar prečital polivalo, ker se je hrabro boril v Žitari vesi in Lužah ter ga imenoval za desetarja. Srečen in smehljajoč se je vrnil Boltež v vrsto; mladi fantje, pa vsi do starih koroških možakarjev, so mu stiskali roke in mu čestitali.

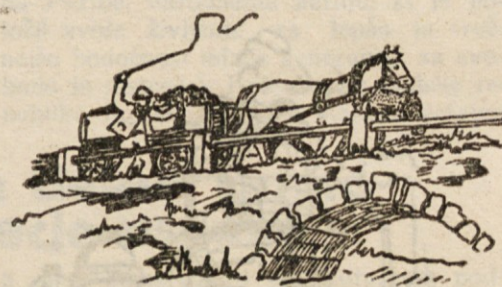
Umiranje otrok na Kitajskem

Veliko je na Kitajskem število otrok, ki jih revni starši položijo na cesto, kjer skoro vsi umro. Vzrok temu je velika revščina in glad. V teku leta 1933 so našli v Šangaju 24.000 otroških mrličev, ki so jih pobrali po cestah. Vsako leto naraste število takih otrok na desettisoče. Drugod po Kitajskem se je pred vojno vršilo isto. Na milijone otrok umre na Kitajskem na tak način. Starši jih niso mogli preživljati in zato so izpostavljali otroke na cesti v upanju, da se jih kak bogat someščan usmili. Ali tudi na Kitajskem večina bogatašev nima srca.

NA CESTI

VOZNIK

Voznik gre poleg voza in poka z bičem. Vranec in belec vlečeta voz. Včasih stakneta glavi. Morda se, pomenjkujeta. Videti je tako. Najbrž pravi vranec belcu: »Danes nama je težko!« Vranec ima prav, saj vlečeta poln voz gramoza.

CESTAR

Cestar ravna cesto, če nastanejo na njej jamice. Izkoplje tudi odtok, da more voda odtekat, in čisti cestne jarke. Večkrat navaža gramoza na cesto.

Zamrznjeno življenje

Znanstveniki vseh časov so se vedno pečali z vprašanjem, ali se da življenje v živih bitij ustaviti za nekaj časa, kakor v pravljicah o začaranem spanju. S takimi poizkusi so začeli posebno stari Egipčani, a najbolj so se približali rešitvi tega vprašanja indijski fakirji (čarovniki), ki se dajo živi zapreti v kak brezdušen prostor, kjer otpnejo in po tednih otp-

njenja spet »ožive«. Znanstveniki poznajo več vrst bakterij, ki popolnoma izsušene in navidezno brez življenja vzdrže v tem stanju mesece, da, celo leta in ožive takoj, ko jih ovlažimo. V zadnjem času so znanstveniki napravili zanimive poizkuse s tem, da so izpostavili polže in žabe mrazu približno 160 stopinj pod ničlo. Živalice so oledenele in postale trde ko železo. Kri jim je oledenela in vse je kazalo, da ne žive več. Ko pa so začeli te zmrznjene živalice spet polagoma greti, so se začele spet gibati in kmalu so bile polne življenjske moči. Taki poizkusi pa se niso obnesli na živalih z vročo krvjo. Ko so take živali izpostavili hudemu mrazu, so zmrznile za vedno. Tako bi bilo tudi s človekom.

Stric Joža svojim prijateljem

Dragi pionirji in pionirke!

Vsled pomanjkanja prostora mora danes naš kotiček izpasti, zato vas danes samo prav iz srva pozdravlja

stric Joža.

ZORAN HUDALES:

BEOGRAD

Stoji, stoji tam Beograd, stoji tam mesto naših nad. Pod njim je Save bistri val pozdrave Dunavu oddal:

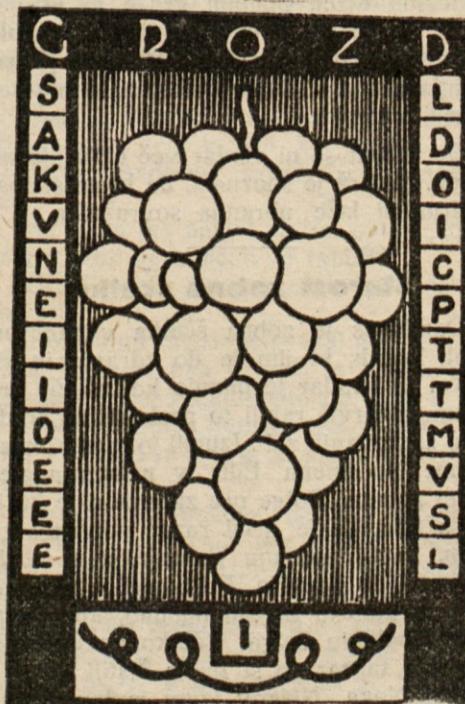
»Kar v tvoji moči, Dunav, je, kar v mojih vodah sile je, vse strniva za novi rod, ki gre z bodočnostjo v pohod!

Glej, ti boš pot v novi svet, jaz šla bom ljudstvu razodet, da tu je tekla rdeča kri za svobodo prav vseh ljudi!«

Stoji, stoji tam Beograd, stoji tam mesto naših nad. Pod njim je Dunav zabučal, pozdrav Uralu, Trstu dal:

»Hej, bratje, Titovi junaki! Kaj, vi sovjetski vsi vojaki! Čemu borili smo se mi, čemu je tekla rdeča kri?«

»Da zvezda svetla ljudskih nad, mogočno stal bo Beograd.«

Rešitev uganke iz zadnje številke

Napis, ki ga je zbrisal dež, se je glasil: Za domovino s Titom - naprej!